

ЗНАЧЕННЯ ПОТРІЙНОЇ ПРИРОДИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ АДАПТАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено та визначено потрійну природу результативності адаптації підприємства як характеристики, властивості та стану адаптації; розкрито значення потрійної природи результативності адаптації у забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, адаптація, результативність адаптації, природа результативності адаптації.

В статье исследована и определена тройственная природа результативности адаптации предприятия как характеристики, свойства и состояния адаптации; раскрыто значение тройственной природы результативности адаптации в обеспечении экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, адаптация, результативность адаптации, природа результативности адаптации.

The article investigated and determined the triple nature of the adaptability of the enterprise as a characteristic, property and state of adaptability; the significance of the triple nature of the adaptability of the enterprise in ensuring economic security of the enterprise is revealed.

Keywords: economic security of the enterprise, adaptation, adaptability of the enterprise, nature of the adaptability of the enterprise.

Постановка проблеми. Адаптація є одним з найважливіших засобів забезпечення економічної безпеки підприємства. Однак, щоб адаптація успішно виконувала своє завдання, вона повинна бути результативною. Для розуміння, чи результативна проведена адаптація, необхідно оцінити її результативність. Але неможливо проводити оцінювання, якщо не з'ясовано природу об'єкта оцінювання, в нашому випадку — результативності адаптації підприємства. Знання природи результативності адаптації є базою для розробки механізму оцінювання результативності адаптації підприємства, допоможе обрати методи та критерії оцінювання, правильно інтерпретувати отримані результати, знайти та організувати їх застосування. За допомогою механізму оцінювання результативності адаптації, в свою чергу, можна оцінити, наскільки виконується основне завдання адаптації — забезпечення економічної безпеки підприємства. Таким чином, для контролю за рівнем забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом результативної адаптації, необхідно, в першу чергу, з'ясувати природу результативності адаптації.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням адаптації як засобу забезпечення економічної безпеки підприємства присвячено праці Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко [1], А. М. Якимової, В. А. Горб [2], Т. Г. Васильцева, О. Р. Бойкевич [3] та ін. В роботах науковців було розглянуто різні аспекти значення адаптації під-

приємства в забезпеченні економічної безпеки підприємства, розглянуті питання планування адаптації, бюджетування процесів адаптації. Але, на даний час, не досліджено сутність результативності адаптації та не освітлено важливість знання природи результативності адаптації в забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Метою статті є дослідження природи результативності адаптації та визначення її важливості в забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження природи результативності адаптації підприємства повинно базуватися на обраному підході до природи адаптації підприємства. В наш час зустрічаються погляди на адаптацію як процес, як результат, дуальний характер адаптації (як процес і результат), як властивість. Різниця між цими підходами у виборі домінанти дослідження. При розгляданні адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища як процесу — досліджується взаємодія підприємства та зовнішнього середовища, реакція підприємства на зміни зовнішнього середовища. При такому підході підприємство та зовнішнє середовище постають елементами процесу, який виражає існуючий зв'язок між ними. При розгляданні адаптації підприємства як результату — основними об'єктами дослідження постають підприємство та зовнішнє середовище після проведення адаптаційних дій, але не взаємозв'язки між ними. Такий підхід до розгляду

* Степанова Ю. Л. — асистент кафедри менеджменту Донбаського державного технічного університету, м. Алчевськ.

об'єкта дослідження є об'єктно-орієнтованим [4]. Він описує фактичний стан речей, але не розкриває, яким чином та чому так склалося. Зрозуміло, що для всебічного опису природи адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища та її результативності необхідні два підходи: процесний та об'єктно-орієнтований, звідси науковці дуже часто розглядають дуальну природу адаптації як процесу та результату.

За аналогією до досліджень науковця Ю. С. Погорелова [4], який розглядував потрійну природу розвитку (процес, результат, іманентна властивість), враховуючи тісний взаємозв'язок між адаптацією та розвитком, проведемо дослідження щодо природи результативності адаптації підприємства (табл. 1).

Таблиця 1
Дослідження природи результативності адаптації

Природа адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища	Природа результативності адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища
Адаптація як результат	Властивість
Адаптація як процес	Характеристика, властивість, стан
Адаптація як властивість системи пристосовуватись до можливих змін в умовах зовнішнього та внутрішнього середовища її функціонування	Стан

Результативність адаптації описує адаптацію підприємства до змін зовнішнього середовища. Описувати будь-який об'єкт, можна за допомогою таких категорій, як характеристика, властивість, стан.

Властивість — багатозначний термін, який в залежності від контексту може означати: прояв у взаємодії із суб'єктом притаманної об'єкту якості; відмітна особливість, характерна ознака об'єкта [5]

Властивість — це підмножина характеристик, тобто це характеристика, що має одне єдине значення. Важливо зрозуміти, що будь-яка характеристика має якесь значення у вигляді властивостей. А властивості — це значення однієї характеристики.

Характеристика в класичному розумінні — це набір властивостей. Властивість — це набір значень. Значення можуть бути різних типів (складні, складені, додаткові та ін.) [6]. Характеристика (гезсгіріоп) — опис відмітних властивостей [7]. Характеристики об'єкта — визначають постійні властивості об'єкта, тобто ті, які не змінюються при переміщеннях об'єкта [8].

Стан — абстрактний термін, що позначає безліч стабільних значень змінних параметрів об'єкта. Стан характеризується тим, що описує змінні властивості об'єкта. Стан стабільний до тих пір, поки над об'єктом не буде вироблено дію; якщо над об'єктом буде вироблено деяку дію, його стан може змінитися [5].

З наведених визначень, та розумінні природи адаптації як результату, можна сказати, що результативність — це властивість адаптації. При розгляданні адаптації як результату, визначити результативність адаптації можливо лише при отриманні результатів проведеної адаптації. В такому випадку, результативність має одне єдине значення, яке описує адаптацію як результат, що притаманне для властивості.

Якщо розуміти природу адаптації як процес, то результативність адаптації можна визначити на протязі всього процесу. Сутність цього поняття в тому, що буде визначатися результативність взаємодії підприємства та зовнішнього середовища в процесі адаптації, яка й буде описувати адаптацію як процес. Зрозуміло, що в такому випадку ми можемо мати декілька змінних значень результативності (наприклад: прогнозна результативність, поточна результативність, кінцева результативність). Це дозволяє нам стверджувати, що при розгляданні адаптації як процесу, результативність є постійною характеристикою адаптації, яка, в свою чергу, описує результативність як змінну властивість. Адаптація розглядається як безперервний процес, тому доцільним є погляд на результативність адаптації як стан. При цьому також є змінні значення (прогнозна результативність, поточна результативність, кінцева результативність). Адаптація, як процес, буде знаходитися в стані результативності, якщо змінні значення деякий термін будуть знаходитися на високому рівні.

При дуальному погляді на природу адаптації — як процесу та результату, на нашу думку, також доцільно розглядати результативність як характеристику адаптації. При погляді на адаптацію як процес, будемо мати декілька значень результативності, кінцева результативність буде відображати результативність адаптації як результат. Тобто властивість результативності адаптації, як результату, буде підмножиною характеристики результативності адаптації, як процесу.

Останній погляд на природу адаптації — це властивість системи пристосовуватись до можливих змін в умовах зовнішнього та внутрішнього середовища її функціонування. У такому разі, доцільно розглядати результативність як стан адаптації. Стан характеризується тим, що описує змінні властивості об'єкта. Властивість підприємства до адаптації може бути змінною. Тобто в

деякий період часу властивість адаптації може не розкриватися, не давати результату, бути нерезультативною. Але під впливом внутрішніх змін підприємства та змін зовнішнього середовища адаптація, як властивість, може розкритися повною мірою і деякий час давати високі результати, тобто адаптація, як властивість, буде знаходитися в стані результативності.

Проведемо дослідження проявів потрійної природи результативності адаптації за допомогою розробок, запропонованих Ю. С. Погореловим в праці «Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства» [4]. Вчений, при з'ясуванні значення

природи розвитку, розглянув необхідну інформацію щодо розвитку підприємства та запропонував призначення інформації про розвиток підприємства. В нашому випадку, розглянемо значення потрійної природи результативності адаптації для забезпечення економічної безпеки підприємства (табл. 2).

Взаємозв'язок між проявами результативності адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища обумовлений змістовним та функціональним наповненням проявів результативності адаптації підприємства (табл. 3).

За Ю. С. Погореловим змістовне наповнення проявів досліджуваного об'єкту розуміється

Таблиця 2

Значення потрійної природи результативності адаптації для забезпечення економічної безпеки підприємства

Розуміння результативності адаптації підприємства	Необхідна інформація щодо результативності адаптації підприємства	Значення інформації щодо результативності адаптації підприємства для забезпечення економічної безпеки підприємства.
Результативність як властивість	Кінцевий та плановий результати адаптації, показники, за допомогою яких вони описуються, та їх значення.	Дає змогу оцінити, чи притаманна проведеної адаптації результативність, яка її величина. Отримана інформація говорить про спроможність підприємства досягати мети адаптації — мінімуму невідповідності зовнішньому середовищу. Має значення для управління процесом адаптації, для тактичного та стратегічного планування діяльності підприємства.
Результативність як характеристика	Змінні (властивості), які описує характеристика, та їх значення.	Дає змогу оцінити в динаміці результати взаємодії підприємства та зовнішнього середовища в процесі адаптації, тобто за певний період. На основі такої інформації можна здійснювати управління, в більшій мірі контроль, й окремі корегуючі дії щодо забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом адаптації.
Результативність як стан	Час стану результативності, змінні показники та їх значення, які описують стан результативності.	Дає змогу оцінити чи в результативному стані знаходиться адаптація підприємства, рівень цієї результативності. Отримана інформація має значення для управління діяльністю підприємства та його розвитком. Необхідна для інвесторів підприємства.

як сукупність елементів, які складають сутність такого прояву, а функціональне наповнення — як його роль в інших проявах. Змістовне та функціональне наповнення кожного з трьох проявів результативності адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища є важливим аспектом розгляду його потрійної природи. Такий аспект дає змогу більш повно зрозуміти характер кожного з трьох проявів результативності адаптації до змін зовнішнього середовища [4].

На основі змістовного та функціонального наповнення проявів результативності розглянемо взаємозв'язок між результативністю як характеристикою, властивістю та станом на рис. 1.

На рис. 1. представлено взаємозв'язок між проявами результативності адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища. Результативність, як характеристика процесу адаптації, може характеризувати взаємодію підприємства та зовнішнього середовища в процесі адаптації. Результативність, як будь-яка характеристика, має якесь значення у вигляді властивостей. Це може бути результативність адаптації в момент часу Π , 12, 13... Іп. (наприклад прогнозна, поточна та кінцева результативність адаптації, як процесу). При цьому результативність адаптації, як результату, є підмножиною результативності адаптації, як процесу. Якщо деякий час адаптація, як властивість

Таблиця 3

Змістове й функціональне наповнення проявів результативності адаптації підприємства

Прояв результативності адаптації підприємства	Змістове наповнення проявів результативності адаптації	Функціональне наповнення проявів результативності адаптації
Характеристика	Опис змінних властивостей адаптації щодо результативності на протязі всього процесу адаптації.	Дає можливість прослідити значення результативності адаптації в будь-який момент процесу адаптації; дає узагальнюче значення результативності адаптації як процесу. Внаслідок цього дає змогу визначити результативність як стан адаптації. Результативність, як характеристику, можна назвати постійною властивістю адаптації, яка може виражатися або ні, в залежності від результативності як змінної властивості.
Властивість	Прояв притаманної адаптації підприємства здатності досягати мети адаптації — мінімуму невідповідності до зовнішнього середовища.	Передумова виникнення результативності, як характеристики процесу адаптації. Результативність, як характеристика процесу адаптації, описує результативність як змінну властивість адаптації в будь-який момент часу. Результативність, як змінна властивість (прогнозна, поточна, кінцева), підпорядкована результативності як характеристики процесу адаптації (незмінна властивість).
Стан	Стабільні значення результативності як змінних властивостей адаптації за деякий період часу.	Узагальнює стабільні значення проявів результативності, як змінної властивості адаптації. Стан результативності з'являється, коли властивість підприємства до адаптації починає «працювати».

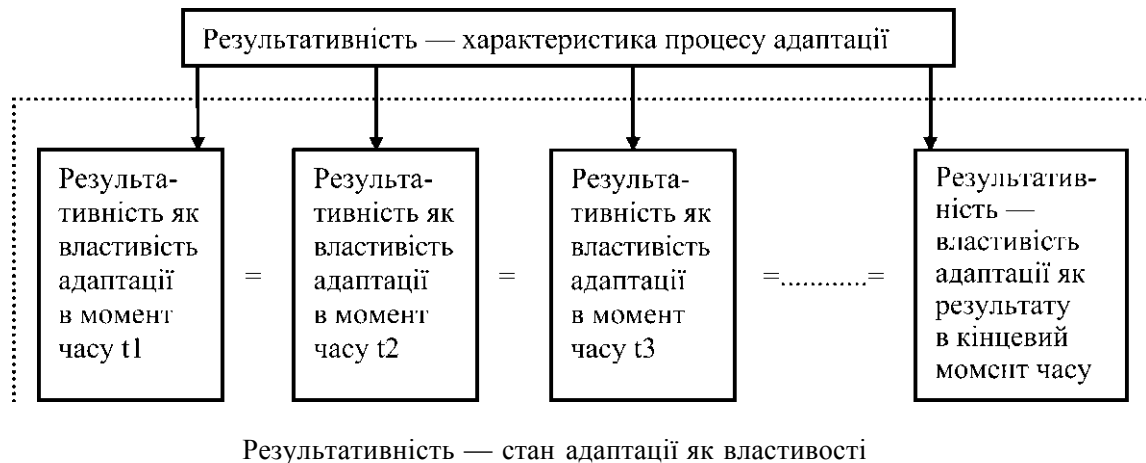

Рис. 1. Зв'язок між проявами результативності адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища

підприємства, буде мати однаково високі значення результативності, можна говорити, що властивість адаптації знаходиться в стані результативності.

Висновок. Як підсумок, можна сказати, що результативність адаптації має потрійну природу, яка ґрунтується на єдності властивості, характеристики та стану. Погляд на природу результативності адаптації з позиції властивості, характеристики та стану описує результативність всебічно, що дає можливість здійснювати повне оцінювання результативності адаптації та контролювати рівень забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом адаптації до змін зовнішнього середовища.

Література

1. Козаченко А. В. ^кономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : [монография] / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. — К. : Либра, 2003. — 280 с.
2. Якімова А. М. Бюджетування процесів адаптації на підприємствах залізничного транспорту як шляху забезпечення їх економічної безпеки [Електронний ресурс] / А. М. Якімова, В. І. Горб // Ефективна економіка — 2011 р. — № 11. — Режим доступу до журналу : есопота.паука.сот.иа.

3. Бойкевич О. Р. Організація планування адаптації торговельного підприємства як засіб зміцнення його економічної безпеки / О. Р. Бойкевич, Т. Г. Васильців // Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць. — Львів : вид-во Львівської комерційної академії, 2009. — С. 31-35.

4. Погорелов Ю. С. Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства : монографія / Ю. С. Погорелов. — Х. : АДВА™, 2010. — 352 с.

5. Матеріали вільної енциклопедії [^]ікірегіа [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [Мір:// ipГoBo8.га/8ig/501.Бit1.](http://uk.wikipedia.org)

ик.[^]ікірейіа.og§.

6. Свойства и характеристики. Что [^]то? Чем отличаются? / Азбука терминов — понятно [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [Мір:// ipГoBo8.га/8ig/501.Бit1.](http://ipГoBo8.га/8ig/501.Бit1)

7. Матеріали яндекс-словарей [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [Біір://8Ютагі. уапгіех.га.](http://yandex.ua)

8. Характеристики объекта // Комплексная автоматизация. Анализ управления предприятием [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [Мір:// №№№.Igeelo\\$y.ги/d§/18.](http://mir://№№№.Igeelo$y.ги/d§/18)

Поступила до редакції 25.03.13

© Ю. Л. Степанова, 2013

УДК [005.336.1:658]:331.108.26

О. О. Савельева*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ІЗ УРАХУВАННЯМ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ

Сучасні шляхи підвищення ефективності управління підприємством із урахуванням соціальної складової призводять до висновку про необхідність зміни парадигми управління підприємством у цілому. У статті досліджено практичні підходи до підвищення ефективності соціально-орієнтованого управління сучасним підприємством із урахуванням соціальної складової.

Ключові слова: соціально-орієнтоване управління, ефективність управління, персонал, соціальна складова, зміни.

Современные пути повышения [^]эффективности управления предприятием с учетом социальной составляющей приводят к выводу о необходимости изменения парадигмы управления предприятия в целом. В статье исследованы практические подходы к повышению ^зэффективности социально-ориентированного управления современным предприятием с учетом социальной составляющей.

Ключевые слова: социально-ориентированное управление, ^зэффективность управления, персонал, социальная составляющая, изменения.

Мойегп тауз о/інсгеазе іп іНе е//ісієнсу о/сопрану тападетені іакінд ініо ассоуні зосіаі агресії ге-дуйге а зНі/і о/іНе тНоіе тападетенірагайїдт. ТНізрарег сСеаіз тііН зотергасіісаі арргоасНез іо інсгеазінд іНе е//ісієнсу о/зосіаІу-огієніеС тападетені о/а тойегп епїеггїзе.

Кеутогїз: зосіаііу-огієніей тападетені, тападетені е//ісієнсу, регзоппей, зосіаі азресї, сНандез

Постановка проблеми. Підвищення ефективності функціонування українських підприємств в умовах трансформаційної економіки залежить від вирішення проблеми створення сучасних організаційних структур і реформування старих, що заважають адаптації підприємств до нових організаційно-правових форм і мінливих умов ринкового середовища [1, с. 65].

Вирішити цю проблему не можливо поза врахування аспектів соціального управління, оскільки кризові явища, які виникли в економіці України на сучасному етапі, зумовлені, насамперед, кризою праці, а саме — зниженням професіона-

лізму кадрів на керівних посадах, невідповідністю підготовки кадрів існуючим потребам виробництва, відчуженням працівників від об'єкта праці та управління, зниженням соціальної активності та трудової дисципліни, застарілими технологіями і формами організації праці [2, с. 166-174]. Відтак, вихід із кризової ситуації, як і підвищення ефективності роботи українських підприємств означає зміну орієнтирів кадрового менеджменту, який повинен бути націленим на позитивну динаміку розвитку процесу виробництва.

Аналіз досліджень і публікацій. Питаннями підвищення ефективності управління підприєм-

* Савельева О. О. — аспірант, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського, м. Донецьк.